

تحلیل زبان بدن شهید سید اسدالله مدنی (با تأکید بر عکس‌های ایشان در سایت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران)

علی غفرانی^{*۱}

رضا محمدی^۲

چکیده

هدف: این مقاله در نظر دارد تا زبان بدن آیت‌الله مدنی را با تکیه بر عکس‌های موجود از ایشان، مورد بررسی قرار دهد و به این پرسش پاسخ دهد که از حالات صورت و چشم و سر گردن و شانه‌ها و طریقه ایستادن و نشستن و تعاملات اجتماعی ایشان چه پیام‌هایی را می‌توان دریافت کرد؟
روش‌شناسی پژوهش: این پژوهش بر مبنای روش توصیفی - تحلیلی انجام شده و از روش‌های کمی و آماری نیز کمک گرفته شده است.

یافته‌ها: عکس‌های شهید مدنی نشان می‌دهد که ایشان در عین جدی بودن و اعتماد به نفس بالا، زبان بدنی خوشحال دارند. البته این جدیت، در هنگام نماز به خشوع و خضوع با سر و گردنی کج، در مقابل خداوند تغییر می‌یابد. همچنین از حالت دستان ایشان می‌توان به ادب و احترامی پی برد که نسبت به دیگران قائلند. تعامل اجتماعی و رابطه صمیمی ایشان با دوستان و اطرافیان نیز از جمله مشخصه‌های آشکار در زبان بدن ایشان است.

نتیجه‌گیری: بررسی زبان بدن آیت‌الله مدنی به‌عنوان یکی از شهدای محراب و از شاگردان مکتب شیعیه، نشان می‌دهد که وی از آیات، احادیث و سیره پیامبر(ص) الگو گرفته و به‌عبارت دیگر، زبان بدن ایشان تابع زبان بدن بزرگان دین و پیامبر بوده و مصداق این آیه‌اند که: «مؤمنان نه ناراحت می‌شوند و نه ترسی بر آنهاست».

کلیدواژه‌ها: شهید محراب سید اسدالله مدنی، زبان بدن، پروگرمیک.

1- Email: A.ghofrani@basu.ac.ir

۱- دانشیار دانشگاه بوعلی سینا همدان (نویسنده مسئول)

2- Email: reza.muhammadi90@gmail.com

۲- دانشجوی دکتری تاریخ انقلاب اسلامی دانشگاه بوعلی

سینا همدان

مقدمه

زبان یکی از ابزارهای شایع پیوند میان انسان‌ها است و از مکانیسم‌های مختلف پیچیده ارتباطی انسان‌ها با یکدیگر به شمار می‌رود. همان‌گونه که ما خواسته‌ها، اندیشه‌ها، میل‌ها، آرزوها، شادی‌ها، ناراحتی‌ها و موضع‌گیری‌های خود را نیز توسط ارتباط زبانی به دیگران منتقل می‌کنیم، به همین شکل می‌توانیم به‌وسیله اعضای بدن از قبیل چشم و ابرو و دست و انگشتان و نحوه راه رفتن، از افکار و ایده‌ها و حب و بغض‌هایمان پرده برداریم. زبان بدن نه تنها مانند زبان گفتاری در ایجاد ارتباط با سایرین کارآمد است؛ بلکه می‌تواند احساسات و عواطف درون فرد را نیز به دیگران انتقال دهد (عطاشی و عموری، ۲۰۱۸: ۱۴۶).

عکس‌های برجای‌مانده از شخصیت‌های تاریخی خود می‌تواند دال بر زبان بدن آنها باشد و از این رو این پژوهش در نظر دارد تا با استفاده از مبانی نظری زبان بدن و با رویکرد تو صیفی - تحلیلی و به روش کمی و کیفی به تحلیل عکس‌های باقی‌مانده از شهید مدنی بپردازد و تلاش دارد تا به این پرسش پاسخ دهد که ویژگی عکس‌های برجای‌مانده از شهید مدنی و زبان بدن ایشان در این عکس‌ها، چیست و چه تفاسیری از آن می‌توان انجام داد؟ و اساساً آیا این نظریه با زبان بدن این شهید والامقام قابل تطبیق است یا خیر؟ و همچنین نقش فرهنگ، جغرافیا و زبان و مذهب و عرفان، در تفسیر این عکس‌ها چگونه است؟ در خصوص پیشینه پژوهش بایستی خاطر نشان کرد که مقالات و کتب زیادی در این زمینه نوشته شده است، اما هیچ‌کدام به زبان بدن در عکس‌های شهید مدنی اشاره نکرده و از این رو کار جدیدی است. اما از جمله مواردی که با این اثر قرابت موضوعی دارد، می‌توان به پایان‌نامه کارشناسی ارشد «نقش زبان بدن در عکس‌های سیاسی دهه اخیر ایران» از بهار مولوی به راهنمایی دکتر پرناز گودرزپروری اشاره کرد که ضعف‌هایی بر آن مترتب است از جمله عنوان با متن هم‌خوانی ندارد و همچنین موضوع بسیار کلی است. همچنین کتاب پادشاهان درون نقاشی (بررسی تصاویر پادشاهان دوره قاجار در نقاشی‌ها، با رویکرد تحلیل زبان بدن (۲۰۱۶) از فاطمه ضیایی، غلامرضا حسنی، ناشر: کلک. آثار دیگری که به‌صورت مقاله به رشته تحریر درآمده‌اند و می‌توان به آنها اشاره کرد عبارتند از: مقاله تحلیل عملکرد زبان بدن در انتقال مفاهیم بصری، به استناد چهره‌های عکس‌های پادشاهان قاجاری از عطیه شهیدی رضوی، غلامرضا حسنی (۲۰۱۷). مقاله «مطالعه تطبیقی زبان بدن در قرآن و ترجمه‌های فارسی آن (با تکیه بر حرکات دست در ترجمه‌های خرم‌شاهی و گرم‌رودی)» از محمدجواد پورعابد، سیدنا صر جابری اردکانی و آمنه فروزان کمالی (۲۰۲۱). مقاله «تحلیل مفاهیم و کارکردهای ارتباط غیر کلامی در شاهنامه» (۲۰۱۸) از سید علی قاسم‌زاده، محمد شفیق صفاری و حسین علی نقی؛ مقاله «بررسی دلالت‌های مفهومی بلاغی زبان چشم» از عبدالرضا عطاشی و جعفر عموری (۲۰۱۷)؛ مقاله «بررسی بلاغی دلالت‌های زبان بدن در قرآن کریم (مطالعه موردی زبان دست)» از عبدالرضا عطاشی (۲۰۱۸)؛ مقاله «تحلیل سیاسی زبان بدن در تاریخ بیهقی» از علی اکبر باقری خلیلی و مرضیه زلیکانی (۲۰۱۵) اشاره کرد.

چیستی زبان بدن

زبان بدن (Body Language) نوعی ارتباط غیرکلامی است که در آن از رفتارهای جسمی برخلاف کلمات برای بیان یا انتقال اطلاعات استفاده می‌شود. چنین رفتاری شامل حالات صورت، حالت بدن، حرکات، حرکت چشم، لمس و استفاده از فضا است. در یک جامعه، تفسیرهای توافق شده‌ای از رفتارهای خاص وجود دارد. تفسیرها ممکن است از کشوری به کشور دیگر یا از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر متفاوت باشد. زبان بدن، زیرمجموعه‌ای از ارتباطات غیرکلامی، مکمل ارتباط کلامی در تعامل اجتماعی است. در حقیقت برخی محققان نتیجه می‌گیرند که ارتباطات غیرکلامی بیشتر اطلاعات منتقل شده در طی تعاملات بین فردی را تشکیل می‌دهد.^۱ زبان بدن روشی ارتباطی است که گام، ریتم، کلمه و دستور زبان خاص خود را دارا است و اگر این کلمات ناساخته از حروف با دستور و قواعد ویژه خود به‌درستی ادا شود و به یکدیگر پیوندد، عبارت غیرشفاهی را تشکیل می‌دهند. این عبارتها بعد از متصل شدن به یکدیگر، عبارات و جملاتی را خواهند ساخت تا پیام‌های ما را به دیگران منتقل سازند (ریچموند، ۲۰۰۸: ۸۱).

دکتر مازیار میر، زبان بدن را به شرح زیر تعریف کرده است: به تمام حرکات، حالت‌ها، رفتار انسان، حرکات بدن و حتی مدل و ژست صحبت کردن، یا تمام حالت‌های ایجاد صدا بدون ایجاد صدا، صدایی که بر اساس سن، جنس، قد، وزن و موقعیت اجتماعی یا جغرافیایی انسان‌ها باشد، به‌عنوان زبان بدن یا ارتباطات غیرکلامی گفته می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، زبان بدن به کلیه ژست‌ها و حرکات و رفتارهایی اطلاق می‌شود که در آنها کلام وجود ندارد و بدون کلام را شامل می‌شود و به زبان ساده زبان بدن همان زبان بی‌زبانی است (مرکز مذاکره زبان و بدن ایران مرجع مذاکره و زبان بدن ایران، اصول و فنون مذاکره و ارتباطات غیر کلامی)

اهمیت و ضرورت

استفاده از زبان بدن در زمینه‌های بسیار متنوعی دیده می‌شود. زبان‌های بدن در زمینه‌هایی مانند فراگیری زبان دوم^۲ کاربردهایی داشته است؛ بنابراین، استفاده از زبان بدن برای برقراری ارتباط بسیار مفید خواهد بود. از دیگر موارد اهمیت زبان بدن می‌توان به کشف فریب و اجرای قانون اشاره کرد.^۳ اعضای بدن انسان از قبیل صورت، انگشت، دست، ابرو، چشم، سر و لب با حرکتهای مختلف که به عمل می‌آورند، هر کدام بر مفهومی خاص دلالت می‌نمایند که زبان گفتاری می‌تواند آنها را با سخن به‌جا آورد و همان‌گونه که با الفاظ گوناگون می‌توان گزاره‌های مفهومی گوناگون ایجاد کرد، به همان اندازه چند عضو از حرکات متنوع

1. Onsager, Mark. Archived 2017-05-06 at the Wayback Machine "Understanding the Importance of Non-Verbal Communication", Body Language Dictionary, New York, 19 May 2014. Retrieved on 26 October 2014.

2. Gregersen, Tammy S. (July 2007). "Language learning beyond words: Incorporating body language into classroom activities". *Reflections on English Language Teaching*. 6: 51–64.

3. Matsumoto, David; Hyi Sung, Hwang; Skinner, Lisa; Frank, Mark (June 2011). "Evaluating Truthfulness and Detecting Deception". *FBI Law Enforcement Bulletin*. 80 (6): 1–8.

که انجام می‌دهند، در انتقال یک دلالت یا یک مفهوم نیز می‌توانند مفاهیم گوناگون به‌وجود آورند. تحلیل زبان بدن از عکس‌های برجای مانده از شخصیت‌های تاریخی، می‌تواند زاویه جدیدی از تحلیل مسائل تاریخی را به روی ما باز کند و همچنین می‌تواند موضوع خوبی برای پژوهش و فهم زبان و گفتمان دوره‌ای از تاریخ ایران باشد.

درباره زندگی‌نامه شهید مدنی آثار فراوانی به نگارش درآمده است^۱، و به خاطر محدودیت در نگارش مقاله، از زندگی و آثار این شهید بزرگوار چشم‌پوشی می‌کنیم و به تفسیر زبان بدن ایشان می‌پردازیم. در سایت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، در قالب ۶۰ عکس در دو مجموعه - تصاویری از شهید آیت‌الله سید اسدالله مدنی در آئینه تصاویر (۱ و ۲) نمایه شده است.

زبان بدن در عکس‌های شهید مدنی

تفسیر دقیق روحیه و حالت روحی فرد با استفاده از زبان بدن، متکی به تفسیر چندین نشانه به‌صورت ترکیبی است؛ از جمله حرکت چشم، ابرو، لب، بینی، گونه، سر، شانه، دست و...؛ البته همیشه باید این نشانه‌ها را با توجه به زمینه‌ای که در آن اتفاق می‌افتد و قصد احتمالی آن مورد بررسی قرار داد^۲. بر همین مبنا، در ادامه به بررسی شخصیت آیت‌الله مدنی با استفاده از زبان بدن منعکس شده در عکس‌های ایشان می‌پردازیم.

خوش‌رویی و حیا

وقتی فرد خوشحال می‌شود به‌طور معمول لبخند می‌زند و به احتمال زیاد به پایین نگاه می‌کند. حالت چهره و زبان بدن آنها به‌طور کلی انرژی بیشتری را منتقل می‌کند^۳. در حالی که زبان بدن صورت می‌تواند به‌عنوان نشانه‌ای از احساسات واقعی تفسیر شود، اما کمبود آن ممکن است فقدان صداقت را نشان دهد. به‌عنوان مثال، کمبود چین‌وچروک در اطراف چشم، لبخند ساختگی بالقوه را نشان می‌دهد. در برهه‌ای از زمان، محققان بر این باور بودند که انجام دستورات لبخند واقعی تقریباً غیرممکن است. وقتی کسی با شادی لبخند می‌زند، دور چشم خود را چروک می‌زند. وقتی کسی آن را جعل می‌کند، این کار را نمی‌کند. اگر کسی بخواهد خوشحال به نظر برسد، اما واقعاً چنین نیست، چین‌وچروک‌ها را نمی‌بیند.

زبان بدن فرد شاد و خوشحال در شخصیت‌های مذهبی و عرفانی به نحو دیگر است. الگوی رفتاری آنان در بسیاری از موارد برگرفته از الگوی رفتاری و گفتاری پیامبر(ص) است. در زبان بدن پیامبر اکرم(ص) در روایت‌های برجای مانده از شیعه و سنی پیوسته متبسم و گشاده‌رو بودند. در زبان بدن پیامبر نگاه‌های نافذ با راستی و درستی همراه بود. با محبت و با احترام به هر زن و مرد و پیر و جوانی نگاه می‌کرد. به‌طور مثال

۱. رک ب، مؤسسه شهید محراب آیت الله مدنی <http://shahidmadani.com>

2. Kurien, Daisy N (March 1, 2010). "Body Language: Silent Communicator at the Workplace". IUP Journal of Soft Skills. 4 (1/2): 29–36.

3. Belyh, Anastasia. "Understanding Body Language and Facial Expressions". Cleverism. Cleverism. Retrieved 16 July 2020.

پیامبر(ص) وقتی تبسم می‌کرد، دندان‌هایش چون دانه‌های تگرگ نمایان می‌شد و به‌زودی سفیدی دندان‌ها چون برقی سریع زیر لب‌ها پنهان می‌شد (طباطبائی، ۱۹۹۹: ۶). دائماً خوش‌رو و خوش‌خوی و نرم بود، خشن و درشت‌خو و سبک‌سر و فحاش و عیب‌جو نبود (همان: ۱۷).

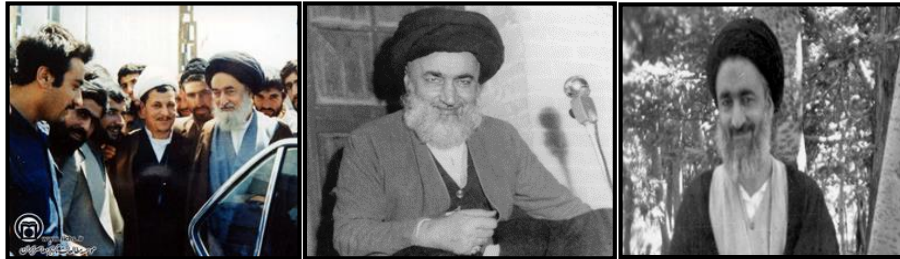
ویژگی دیگر در چهره پیامبر حیای ایشان بود که در زبان بدن و تفسیر زبان بدن بسیار قابل تأمل و تدبیر است. در «مکارم» از ابوسعید خدری نقل شده که گفت: رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌و آله از دختران پس پرده باحیاط‌تر بود و چنان بود که اگر چیزی را دوست نمی‌داشت از قیافه آن حضرت می‌فهمیدیم (همان: ۲۳). از سخنان پیامبر است که می‌فرمایند مردم بدانید، من نماز می‌خوانم و می‌خوابم، روزه می‌گیرم و افطار می‌کنم. می‌خندم و گاهی می‌گریم پس هرکسی از راه روشن سنت من اعراض کند، از من نیست (همان: ۳۹).

در نتیجه دو مؤلفه شاد بودن و حیامندی از ویژگی‌های مهم زبان بدن پیامبر به‌شمار می‌رفته است و این امر در زبان بدن پیروان ایشان نیز به چشم می‌خورد. در عکس‌هایی برجای مانده از آیت‌الله مدنی به‌روشنی می‌توان این دو مؤلفه را به چشم دید. یکی خوشحالی و خوش‌رویی که همواره متبسم بود و در عین حال خوف زیادی از خدا بردل داشت؛ اما چون شاد می‌شد، چشم‌ها را برهم می‌گذاشت و خیلی اظهار فرح نمی‌کرد. دیگری حیا در نگاه که زبان بدن پیامبر بود و هرگز به روی مردم چشم نمی‌دوخت و خیره نگاه نمی‌کرد و نگاهش پیوسته به زیر افتاده و بر زمین دوخته بود. از بین ۶۰ عکسی که از ایشان مورد ارزیابی قرار گرفت، ۱۷ عکس دارای این دو مؤلفه بود.

جدول ۱: خوش‌رویی و حیا

ردیف	خوش‌رویی و حیا	تعداد کل
تعداد	۱۷	۶۰
درصد	۲۸,۳۳	۱۰۰

صلابت، شجاعت و اعتماد به نفس همراه با تمرکز

وقتی فرد متمرکز است، ابروهای او پایین و متمرکز می‌شوند. یک عبارت محاوره‌ای برای این امر داشتن «ابروهای بافتنی» است. چشمان آنها نیز متمرکزتر به نظر می‌رسند و به‌طور کلی در مورد هر کاری که انجام می‌دهند مصمم‌تر به نظر می‌رسند. معمولاً خلق‌وخوی مثبت به‌طور کلی با تمرکز بیشتری همراه است. اگر فردی متمرکز باشد، در درجه اول به یک نقطه یا منطقه خاص توجه دارد. این روند همراه با افزایش عملکرد ذهنی اتفاق می‌افتد و بنابراین گاهی اوقات به‌عنوان تمرکز ذهن از آن یاد می‌شود. به این ترتیب ممکن است زبان بدن صورت چگونگی تفکر فرد را نشان دهد. یک مثال واضح را می‌توان در مکالمه روزمره یافت: یک شخص به شخصی که با او در حال مکالمه است نگاه می‌کند که اصلی‌ترین تمرکز توجه بصری اوست، در حالی که همچنین به آنچه می‌گوید فکر می‌کند. این امر نشان دهنده عملکرد ذهنی بیشتر او است. شخصی که این کار را انجام می‌دهد، به نظر می‌رسد که هم از نظر بصری و هم از نظر ذهنی در درک فرد مقابل متمرکز شده است^۱: اعتماد به نفس در زبان بدن صورت شامل نگاهی متمرکز و پرنرژی است. همچنین یک فرد با اعتماد به نفس بیشتر به دنبال نگاه کردن و تمایل به برقراری ارتباط چشمی است.

زبان بدن پیامبر به‌عنوان اسوه حسنه در مواقع موعظه و نصیحت بسیار جدی بود. در کتاب سنن النبی آمده است که: رسول خدا صلی الله علیه و آله در موعظه و نصیحت جدی بود و هنگام غضب- که جز برای خدا صورت نمی‌گرفت- چیزی تاب مقاومت غضب آن جناب را نداشت. خلاصه در تمام کارهای جدی بود و چون به مصیبتی گرفتار می‌شد، امور خویش را به خدا واگذار می‌کرد و از حول و قدرت خویش برائت می‌جست و از خدا راه چاره طلب می‌کرد (طباطبایی، ۱۹۹۹: ۳۹). همچنین دنیا و ناملازمات آن هرگز او را به خشم در نمی‌آورد؛ و چون حقی پایمال می‌شد، از شدت خشم کسی او را نمی‌شناخت و از هیچ چیز پروا نداشت تا آن‌که حق را یاری کند و وقتی غضب می‌فرمود، از شدت ناراحتی روی می‌گردانید (همان: ۱۳). در زبان بدن شهید محراب آیت‌الله مدنی نیز در اموری که مربوط به مردم و دین بود، جدیت و تمرکز، شجاعت و اعتماد به نفس دیده می‌شود. شجاعت آیت‌الله مدنی ریشه در ایمان راستینش داشت و از

1. Ibeschitz, Masha (2018). Impact: Develop Your People- Enhance Your Company's Success. Weinheim, Germany: Wiley-VCH. p. 119. L. Van Blerkom, Diana (2010). Orientation to College Learning (6th ed). Boston: Cengage Learning. p. 117. ISBN 978-0495570547.

خصوصیات بارز این مرد بزرگوار بود که از جد بزرگوارش حضرت علی علیه‌السلام به ارث برده بود. به طور مثال در شهرستان گنبد زمانی که تبعید بود، رئیس ساواک به صورت یک فرد ناشناس به ایشان تلفن زده و در مسئله تقلید از او سؤال کرده بودند که به نظر شما امروز از چه کسی باید تقلید کرد؟ وی با صراحت و بی‌پروا گفته بود: با وجود آیت‌الله خمینی معلوم است که باید از ایشان تقلید کرد. رئیس ساواک که خود یکه خورده بود، بعداً به ایشان پیغام فرستاد که آقای مدنی، کمی ملاحظه کنید. آقای مدنی همین که از قضیه مطلع شده بودند، فرمودند: من آنچه عقیده‌ام است، می‌گویم و از کسی باکی ندارم (رضایی چراتی، کد مطلب: ۱۵۹۹۲۰ تاریخ مطلب: ۱۱/۰۹/۲۰۱۷) از بین ۶۰ تصویری که از ایشان بررسی شد، ۱۶ عکس، چهره متمرکز و جدی با اعتماد به نفس ایشان را نشان می‌دهد.

جدول ۲: تمرکز و اعتماد به نفس

ردیف	تمرکز و اعتماد به نفس	تعداد کل
تعداد	۱۶	۶۰
درصد	۲۶.۶۶	۱۰۰

سیگنال‌های سر و گردن و سینه و شانه‌ها

زبان بدن سر باید همراه با زبان گردن در نظر گرفته شود. از نظر حالت عمومی، سر باید به گونه‌ای قرار گیرد که طبیعی احساس شود. زبان بدن که توسط سر و گردن منتقل می‌شود، شامل دامنه‌های مختلف حرکتی است. با این حال، توجه به این نکته مهم است که قرارگیری سر نباید باعث کشش یا فشرده‌شدن گردن برای مدت‌زمان طولانی بدون تسکین شود. اگر گردن به این روش کشیده شده باشد، ممکن است توانایی

استفاده از آن را برای انتقال مؤثر پیام‌های بدن مهیار کند. به‌علاوه، برخی محققان و پزشکان دریافته‌اند که بین وضعیت ضعیف طولانی مدت سر و گردن و حالات روانی منفی رابطه وجود دارد.^۱ بدین ترتیب، زبان بدن که سر و گردن را درگیر می‌کند، نباید فشار وارد کند و به دنبال طبیعی‌ترین حالت ممکن است. همانند همه اشکال زبان بدن، درک هرچه بیشتر عوامل مرتبط دیگر برای شناسایی دقیق معنی مفید است. کج شدن سر به پهلو می‌تواند ابراز علاقه به چیزی باشد که طرف مقابل در حال برقراری ارتباط است. بر این اساس ممکن است نشانه کنجکاوی، عدم اطمینان یا سؤال باشد. اگر هنگام کج شدن سر، سرش توسط دست تکیه داده شود، این ممکن است نشانه‌ای از تفکر در مورد چیزی یا از نظر مکالمه در حال انجام، بی‌علاقگی باشد.^۲ هنگامی که پایین آمدن سر همراه با چشم تأکید می‌شود، این ممکن است نشانه‌ای از تسلیم باشد. بالا آمدن سر از حالت ایستاده پایین می‌تواند نشان دهنده افزایش علاقه به گفته‌های شخصی باشد.

وضعیت و حرکت قفسه سینه هنگام در نظر گرفتن پیام‌هایی که بدن به‌طور کلی ارسال می‌کند، از اهمیت اساسی برخوردار است. به‌طور کلی، کمبود نسبی یا کم‌عمق بودن قفسه سینه، به‌ویژه در اطراف جناق، می‌تواند شاخص کلیدی خلق‌وخو و نگرش باشد. وقتی وضعیت قفسه سینه پرت‌تر است و نسبتاً رو به جلو قرار دارد، این نشانه اعتماد به نفس است. اگر به‌طور برجسته‌ای به جلو رانده شود، این ممکن است نشانه‌ای از این باشد که فرد می‌خواهد از نظر اجتماعی برجسته باشد و اظهار اطمینان جسمی کند. وقتی سینه به عقب کشیده می‌شود، این می‌تواند نگرشی با اعتماد به نفس کمتر را نشان دهد.

اگر شخصی قفسه سینه خود را نسبت به شخص دیگر نزدیک‌تر قرار دهد، این ممکن است نشانه توجه بیشتر به او به‌عنوان بخشی از مکالمه باشد، یا -در شرایط دیگر- ممکن است نشانه ادعای جسمی و پرخاشگری باشد. «شانه‌ها آنچه دیگران درباره ما می‌اندیشند را شکل می‌دهند، آنها سلامتی و عواطف ما را نشان می‌دهند و در برقراری ارتباط به ما کمک می‌کنند»^۳ وضعیت شانه‌ها به‌طور مشابه به قفسه سینه، نشانه‌ای از زبان بدن است که به راحتی قابل مشاهده است. وقتی شانه‌ها با سینه به جلو برمی‌گردند، این به‌طور کلی نشان‌دهنده اعتماد به نفس است. اگر شانه‌ها با بدن خمیده به جلو قرار گرفته باشند، این می‌تواند نشانه اعتماد به نفس پایین یا عزت نفس باشد. همچنین ممکن است نمایانگر احساس انزجار یا اندوه باشد.^۴ معمولاً اگر فردی شل باشد، شانه‌های او در موقعیت پایین‌تری قرار می‌گیرند. اگر احساس تنش یا اضطراب می‌کنند، آنها را در وضعیتی بلند نگه می‌دارند.^۵

1. Undo the Day: Decompress the Neck & Lengthen the Back". Retrieved October 18, 2019. Rees, Smith, Sullivan, Kendall, Straker (May 25, 2011). "Back and neck pain are related to mental health problems in adolescence". BMC Public Health. 11:382. doi:10.1186/1471-2458-11-382. PMC 3123209. PMID 21609488.

2. Head body language". Retrieved October 18, 2019.

3. What the shoulders say about us". Retrieved February 17, 2020.

4. Bee, Frances, Bee, Roland, Customer Care, London: CIPD, 1995, pp.27-28

5. Body language: About your shoulders". Retrieved February 17, 2020.

رسول خدا صلی الله علیه و آله با غصه‌ها قرین و دائماً متفکر به نظر می‌رسید و آنی راحتی نداشت. اکثر اوقات ساکت بود و جز در مواقع ضرورت حرف نمی‌زد و هنگام تکلم از اول تا به آخر به آرامی لب به سخن باز می‌کرد و کلامش کوتاه و جامع و خالی از تفصیل بیجا و وافی به تمام مقصود، بود (طباطبایی، ۱۹۹۹: ۱۳). سکوت آن جناب بر چهار چیز بود: حلم، حذر، تقدیر و تفکر. سکوتش در تقدیر و اندازه‌گیری برای آن بود که همه مردم را به یک چشم ببیند و به گفتار همه به یک نحو گوش دهد. سکوتش در حذر در چهار مورد بود. به کارهای نیک چنگ می‌زد تا دیگران به آن حضرت اقتدا کنند، از کارهای زشت دوری می‌کرد تا مردم از آن پرهیز نمایند، در انتخاب رأی صحیح برای اصلاح کارهای امت جدیت می‌نمود و به آنچه خیر دنیا و آخرت در آن بود، قیام می‌کرد (همان: ۱۹). چشم‌ها افتاده و به سوی زمین بیشتر نگاه می‌کرد تا به آسمان. به کسی خیره نمی‌شد، بلکه نگاه کردنش لحظه‌ای بیش نبود و هر که را می‌دید، ابتدا به او سلام می‌کرد (همان: ۱۲).

در بررسی عکس‌های برجای مانده از شهید مدنی، می‌شود ایشان را در حال تأمل و تفکر دید. همچنین نیز به نحوی ابراز خشوع و خضوع از چهره او پیداست. زبان بدن در نمازهای علما و عرفا و فقها و به طور مثال امام(ره)، مقام معظم رهبری و آیت‌الله بهجت و در مطالعه ما شهید آیت‌الله مدنی، صاف و بدون قوز بوده است با شانه‌های صاف و سری که کمی خم شده است و چشم‌ها نیز به سجده (مرکز مذاکره زبان و بدن ایران مرجع مذاکره و زبان بدن ایران، اصول و فنون مذاکره و ارتباطات غیر کلامی) تعهد و خضوع و خشوع ایشان را در برابر نماز و خداوند در روایتی از ایشان می‌شود دریافت کرد. در هنگام درگیری خیابان‌ها که گفته بودند اگر نماز جمعه اقامه کنی، در آتش ما می‌سوزی، می‌بینند این سید بزرگوار همچنان در خود فرورفته و در زیر لب این جمله را زمزمه می‌کند: «اگر من به مسجد بروم، تضعیف روحیه مسلمانان کرده‌ام و من پیش خدا جواب ندارم. چه جوابی به خدای خود بدهم که اگر مسجد نرفتم به خاطر جانم بود. می‌گویند اسلام و انقلاب از تو عزیزتر بود» از این رو ایشان به مسجد رفتند و نماز جماعت را اقامه کردند (جمعی از نویسندگان، ۲۰۰۳: ج ۲: ۸۵۱).

جدول ۳: خضوع و خشوع و تفکر

ردیف	خضوع و خشوع و تفکر	تعداد کل
تعداد	۱۴	۶۰
درصد	۲۳,۳۳	۱۰۰

آیت‌الله سیداسدالله مدنی آینه تمام‌نمای اخلاق و رفتار اسلامی به‌شمار می‌رفت. در حالات شهید مدنی بیان شده است که «وقتی از قیامت سخن می‌گفت، چنان می‌گریست که گویی تمام عظمت قیامت را می‌بیند. هنگامی که به نماز می‌ایستاد، سراپا مجذوب جمال می‌شد و عاشقانه با محبوب سخن می‌گفت. گاهی نیمه‌های شب متوجه صدای ناله وی می‌شدند».

شهید مدنی خود را مطیع محض ولی فقیه می‌دانست و همواره بر آن تأکید می‌کرد. و این امر در زبان بدن ایشان نمود و مشخص است. در یکی از عکس‌های که متأسفانه در بین این ۶۰ عکس موجود نبود حالت تواضع و خضوع شهید مدنی را در مقابل امام نشان می‌دهد، (رک. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، ۲۰ شهریور ۲۰۲۰، ۱۴:۲۹، کد خبرنگار: ۲۵۴۵، کد خبر: ۸۴۰۳۲۵۶۹) در همین خبرگزاری آمده است که آیت‌الله محسن مجتهد شبستری، درباره آیت‌الله شهید مدنی می‌گوید: «این عالم مجاهد به مصداق سخن شهید آیت‌الله سید محمدباقر صدر، ذوب شده در امام خمینی (ره) بود، همان‌گونه که امام راحل (ره) در اسلام ذوب شده بود. حیف است که چنین انسان‌هایی به مرگ طبیعی بمیرند و اجر و مزد رسالت و جهاد این‌گونه انسان‌ها ایجاد می‌کند، که با شهادت از دنیا بروند». بیان شده است که در یکی از سخنرانی‌های خود گفته بود: «ولایت فقیه از جانب ولی عصر است، ولی عصر (عج) هم از جانب پیغمبر است و پیغمبر از جانب خداست، پس این ولایت را خدا داده به فقیه. منتها در دوران قدرت طواغیت و شاهنشاهی نمی‌گذاشتند که همه این قدرت اعمال بشود. سد راه این قدرت بودند. و جلو این قدرت را می‌گرفتند، ولی باز هم تمام کارهای مسلمین به وسیله فقهاء به‌وسیله مراجع بزرگ بود که انجام می‌گرفت. نصب قیم برای صغیر می‌کردند، اجازات دیگری می‌دادند به اشخاصی که صلاحیت داشتند اجازه امور حسبیه می‌دادند، برای غیاب و قُصْر نصب قیم دستور می‌دادند، اینها را داشتند، منتها کارهای کلی را دولت‌های وقت به‌واسطه قدرت‌هایی که در دست داشتند، نمی‌گذاشتند که فقیه اجرا کند. ولی حالا که دیگر قدرت در دست مردم مسلمان است،

فقیه هم در رأس است به امر امام زمان، امام زمان هم به امر پیامبر، و پیامبر هم به امر خداست. پس ولایت فقیه یک امری نیست که مردم به فقیه داده باشند. این یک امری است الهی که خدا به او داده، و اگر هم مسلمان، مسلمان باشد بدون ولایت فقیه اصل کارش درست نیست. تمام امور در دست فقیه جامع الشرایط است» (مرکز اسناد انقلاب اسلامی) از این رو، در رأس نظام سیاسی مطلوب و مورد نظر شهیدمدنی، ولی فقیه قرار دارد. او در خصوص اهمیت ولایت فقیه در نظام سیاسی اسلام بیان می‌کند: «ولایت فقیه حافظ دین ماست، ما تمام دنیا را با یک انگشت رهبر عوض نمی‌کنیم، هر کس در هر مقامی اگر در خط امام نباشد، مسلمانان صبر نخواهند کرد و به حساب‌های آنان خواهند رسید» (مؤسسه شهید محراب آیت الله مدنی) او ضمن این که نظام ولایت فقیه را برترین حکومت می‌داند، تأکید می‌ورزید: «با یک حساب روشن و به‌طور صریح و آشکار می‌گویم: معلوم است که حکومتی برای ما لازم است. اما باید از خود پرسید که آیا حکومت را طاغوت اداره کند یا یک شخص اسلامی؟... حکومت الله و حکومت امام زمان (عج) در حقیقت همان ولایت فقیه است که تبلور این آیه است که خدای تبارک و تعالی تشکیل حکومت اسلامی را به منزله روح نسبت به تبلیغات رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم قرار می‌دهد: ای پیامبر باید حکومت اسلامی را نصب کنی و الا دین تو در معرض زوال و خطر است... ولایت فقیه است که مستضعفین سراسر جهان را علیه متکبرین شورانده است» (عباس‌زاده، ۱۹۸۰: ۴۶-۴۵).

حالت‌های عمومی بدن

حالت نشستن یا ایستادن نیز بیانگر احساسات فرد است. فردی که تا پشت صندلی خود نشسته است، همراه با سر تکان دادن به جلو خم می‌شود و در کنار آن بحث نشان می‌دهد که او باز، آرام و به‌طور کلی آماده شنیدن است. از طرف دیگر، فردی که پاها و دستانش با ضربات پا کمی ضربدری شده است، به این معنی است که احساس بی‌حوصلگی دارد و از نظر احساسی از بحث جدا شده است. در یک بحث ایستاده، شخصی که با دست به کمر و پاهایی که به سمت بلندگو هستند می‌ایستد، می‌تواند توجه داشته باشد و به مکالمه علاقه‌مند باشد. با این حال، تفاوت کمی در این وضعیت می‌تواند معنای زیادی داشته باشد.

حرکات دست غالباً نشان‌دهنده وضعیت رفاه شخصی است که آنها را ساخته است. دستان شل نشانگر اعتماد به نفس است، در حالی که دستان گره‌خورده ممکن است به‌عنوان نشانه‌های استرس یا عصبانیت تعبیر شوند. اگر شخصی دست‌های خود را بپیچاند، این نشان‌دهنده عصبی بودن و اضطراب است.^۱

نشان دادن کف دست‌ها، با صداقت، وفاداری و سرسپردگی عجین و تداعی شده است. هنوز بسیاری از سوگندها در حالی ادا می‌شود که کف دست روی قلب قرار دارد و یا هنگام شهادت در دادگاه، کف دست راست باید بلند شود. یکی از معتبرترین نشانه‌ها برای فهمیدن این که آیا فرد صادق و روراست است یا خیر، توجه به حرکات کف دست است (پییز، ۲۰۱۷: ۱۲). سه نوع اصلی حرکات تسلط و فرمان از کف

1. Kurien, Daisy N (March 1, 2010). "Body Language: Silent Communicator at the Workplace". IUP Journal of Soft Skills. 4 (1/2): 29-36.

دست‌ها انتشار می‌یابد: کف دست رو به پایین، کف دست رو به بالا، کف دست به صورت بسته (مشت شده) با انگشتی که اشاره و خطاب می‌کند (همان: ۱۱). در حالت نگاه‌داشتن کف دست رو به بالا، هدف خواستن است و وقتی کف دست رو به پایین است، یعنی صاحب دست می‌خواهد اوضاع را آرام نگاه‌دارد یا فشاری را تحمیل کند (کومار، ۲۰۰۷: ۱۷).

در نزدیک‌ترین زبان بدن از دست‌ها که با عکس‌هایی که از دستان شهید مدنی مربوط است، حالت محکم گرفتن و به هم فشردن دست‌ها است که معنای «خود تسکین‌دهنده» است. فردی که این کار را انجام می‌دهد، ناراحت و شاید حتی عصبی یا ترسیده باشد. فرد سعی می‌کند تا به خود اطمینان دهد: «همه چیز خوب پیش خواهد رفت». نوع دیگری از این حرکت، مالش میچ دست است. دستان قلاب شده با انگشتان درهم‌آمیخته نشان‌دهنده اضطراب و درماندگی است. این شخص فکر می‌کند، «اوضاع خوب پیش نخواهد رفت».

اما تفسیری که از زبان بدن شهید مدنی در موارد قبل عرض شد. ایشان نه ترسی داشتند و نه اندوهگین بودند. در آیات و روایات شرح حال مؤمنان مخلص و مجاهد و پرهیزکار که درست در نقطه مقابل زبان بدن «خود تسکین‌دهنده» هستند چنین است: «آگاه باشید که اولیای خدا نه ترسی بر آنان است و نه غمی دارند» (أَلَا أَنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (یونس: ۶۲)). منظور غم‌های مادی و ترس‌های دنیوی است، و گرنه دوستان خدا وجودشان از خوف او مالا مال است، ترس از عدم انجام وظایف و مسئولیت‌ها و اندوه بر آنچه از موفقیت‌ها از آنان فوت شده، که این ترس و اندوه جنبه معنوی دارد و مایه تکامل وجود انسان و ترقی اوست - به عکس ترس و اندوه‌های مادی که مایه انحطاط و تنزل است. اولیاء خدا کسانی هستند، که میان آنان و خدا حائل و فاصله‌ای نیست، حجاب‌ها از قلبشان کنار رفته و در پرتو نور معرفت و ایمان و عمل پاک، خدا را با چشم دل چنان می‌بینند که هیچ‌گونه شک و تردیدی به دل‌هایشان راه نمی‌یابد و به خاطر همین آشنایی با خدا، ماسوای خدا در نظرشان کوچک و کم ارزش و ناپایدار و بی‌مقدار است (بابایی، ۲۰۰۳: ۲ / ۳۰۱). بنابراین دست راست روی دست چپ در تصاویر شهید مدنی بیشتر می‌تواند نماد ادب و احترام و توجه باشد. نماد دیگر دست روی سینه گذاشتن است که به نحوی نیز نماد احترام و ادب به فرد یا افراد مقابل تفسیر می‌شود.

پروگزیمیک Proxemics^۱

یکی دیگر از موارد قابل توجه در دنیای غیرکلامی زبان بدن، روابط فضایی است که با نام پروگزیمیک نیز شناخته می‌شود. پروگزیمیک توسط ادوارد تی. هال در سال ۱۹۶۶ معرفی شده است، مطالعه فاصله قابل اندازه‌گیری بین افراد در تعامل آنها با یکدیگر است.^۲ در کتاب، زبان بدن^۳ جولوس فست اشاره شده که سیگنال‌هایی که ما از طریق زبان بدن برای دیگران می‌فرستیم یا دریافت می‌کنیم، واکنش در برابر حمله دیگران به مناطق شخصی ما است که پروگزیمیک را به‌عنوان بخشی مهم از زبان بدن پیوند می‌دهد. هال همچنین به چهار منطقه متمایز رسید که بیشتر مردان در آنها فعالیت می‌کنند:^۴

جدول ۴: فواصل فرد با اطرافیان

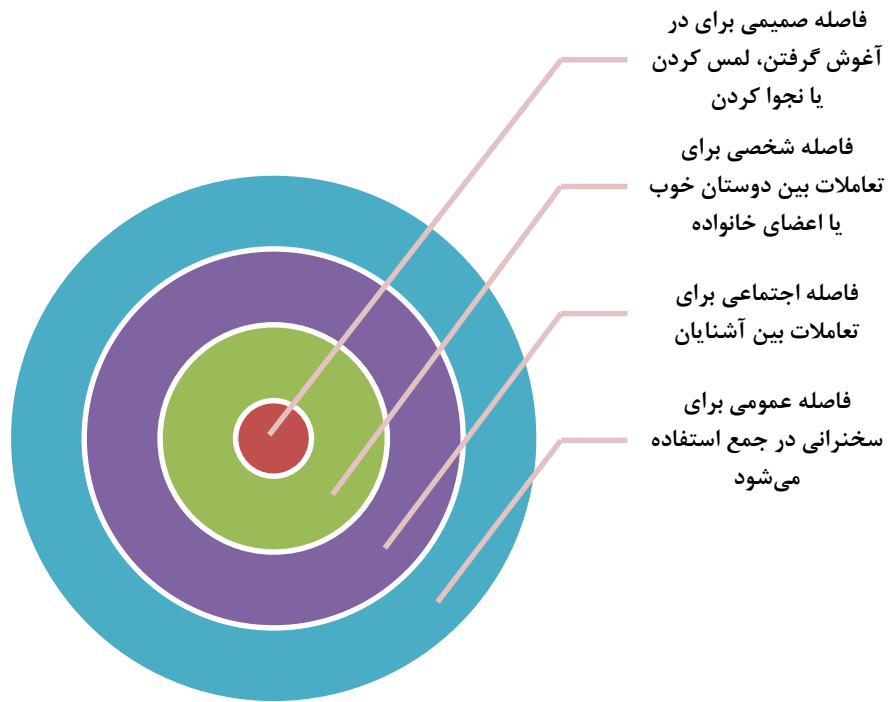
۱	فاصله صمیمی برای در آغوش گرفتن، لمس کردن یا نجوا کردن	فاز نزدیک - کمتر از ۶ اینچ (۱۵ سانتی‌متر) فاز دور - ۶ تا ۱۸ اینچ (۱۵ تا ۴۶ سانتی‌متر)
۲	فاصله شخصی برای تعاملات بین دوستان خوب یا اعضای خانواده	فاز نزدیک - ۱,۵ تا ۲,۵ فوت (۴۶ تا ۷۶ سانتی‌متر) فاز دور - ۲,۵ تا ۴ فوت (۷۶ تا ۱۲۲ سانتی‌متر)
۳	فاصله اجتماعی برای تعاملات بین آشنایان	فاز نزدیک - ۴ تا ۷ فوت (۱,۲ تا ۲,۱ متر) فاز دور - ۷ تا ۱۲ فوت (۲,۱ تا ۳,۷ متر)
۴	فاصله عمومی برای سخنرانی در جمع استفاده می‌شود	فاز نزدیک - ۱۲ تا ۲۵ فوت (۳,۷ تا ۷,۶ متر) فاز دور - ۲۵ فوت (۷,۶ متر) یا بیشتر.

۱. مطالعه آن چیزی است که نشان می‌دهد یک نفر چقدر با شخص دیگر ارتباط دارد.

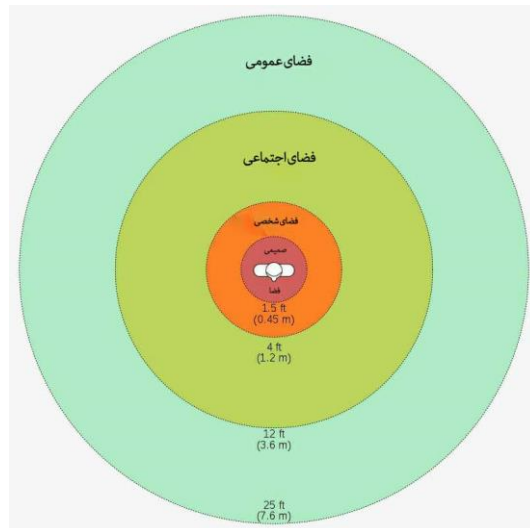
2. Hall, Edward T. (1966). *The Hidden Dimension*. Anchor Books. ISBN 0-385-08476-5.

3. Fast, Julius (2014). *Body Language*. Open Road Media. ISBN 978-1497622685.

4. Hall, Edward T. (1966). *The Hidden Dimension*. Anchor Books. ISBN 0-385-08476-5.

شکل ۱: فواصل فرد با اطرافیان

شکل ۲: فاصله‌های بین فردی، ادوارد تی. هال که شعاع را در فوت و متر نشان می‌دهد

تغییر فاصله بین دو نفر می‌تواند میل به صمیمیت را بیان کند، عدم علاقه را اعلام کند، یا سلطه را افزایش یا کاهش دهد. همچنین می‌تواند زبان بدن مورد استفاده را تحت تأثیر قرار دهد. توجه به این نکته مهم است که مانند سایر انواع زبان بدن، دامنه مجاورت با فرهنگ متفاوت است. هال اظهار داشت که «تماس فیزیکی بین دو نفر... در یک فرهنگ کاملاً صحیح و در فرهنگ دیگر کاملاً تابو است»^۱.

درباره پروگزیمیک (Proxemics) زبان بدن پیامبر اشاره شده است که همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله بر روی زمین غذا میل می‌کرد و چون بندگان می‌نشست (طباطبایی، ۱۹۹۹: ۳۱). تا زنده بود در حال تکیه دادن غذا میل نفرمود (همان: ۴۵). شهید مدنی نیز به تأسی از پیامبر و الگو قرار دادن ایشان چنین زبان بدنی داشتند. ایشان انسان وارسته و زاهدی بود که هرگز در موقعیت‌ها و مقامات ساده زیستی و زهد را فراموش نکرد. زندگی بدون تکلف و تشریفات، از ویژگی‌های بارز آن عالم ربانی بود. به میهمانی‌هایی که دعوت می‌شد، ابتدا شرط می‌کرد که سفره نباید رنگین باشد و اگر بیشتر از یک خورش سر سفره می‌آوردند، اعتراض می‌کرد. خودش نیز با غذای ساده - همان غذایی که خودش می‌خورد - از میهمان پذیرایی می‌کرد. الگوی زندگی طلبگی را به تمام معنی رعایت می‌نمود. با زندگی اشرافیت علناً و عملاً مبارزه می‌کرد. زندگی ساده و پارسایی او زبانزد عام و خاص بود و از خصلت‌های زیبای وی به‌شمار می‌رفت. همچون فقیرترین مردم زندگی خود را می‌گذرانید و این در حالی بود که امانتدار اموال مردم بود و از شهرهای بزرگ ایران، وجوهات شرعی قبول می‌کرد؛ اما هیچ‌گاه از وجوهات استفاده نمی‌کرد. وقتی دوستانش به او توصیه می‌کردند که آقا شما استحقاق استفاده از وجوهات را دارید، پس چرا استفاده نمی‌کنید؟ در جوابشان می‌گفت: «خدا را شاهد می‌گیرم که تاکنون استفاده نکرده‌ام و استفاده نخواهم کرد؛ مگر در زمانی که در حال اضطرار قرار بگیرم» (عباس‌زاده، ۱۹۸۰: ۳۲ - ۴۰).

در عکس‌های که از ایشان باقی مانده، زبان بدنی آماده برای تعاملات اجتماعی و صمیمی داشتند که حتی در اواخر عمر نیز این زبان بدن آمادگی خود را حفظ کرد. زبان بدن می‌تواند احساس آمادگی برای اقدام را منتقل کند. در حالی که این از نظر جسمی همیشه قابل مشاهده است، می‌توان آن را بیشتر به‌عنوان «آمادگی برای انجام اعمال جسمی» یا «آمادگی برای تعامل اجتماعی» دسته‌بندی کرد. چنین حالتی بر روی تمام بدن، لحن صدا و احساسی که از طریق زبان بدن او منتقل می‌کنند تأثیر می‌گذارد. حالت آمادگی بیشتر نیز ممکن است در حالت با انرژی یا شدت بالا باشد. نسبت به حالت‌های عدم آمادگی، بیشتر حالت‌های آمادگی معمولاً شامل الگوی تنفس عمیق‌تر، افزایش تحریک سیستم عصبی و افزایش ضربان قلب است.^۲ این زمانی است که فرد خود را برای انجام یک فعالیت بدنی قابل توجه آماده می‌کند.

از ویژگی‌های روحی شهید مدنی علاوه بر زهد، امانت‌داری، اخلاص، شجاعت، دین‌داری، شیفته خدمت بودن ایشان است. او در زندگی خویش و حتی در دوران تبعید نیز همواره در خدمت مردم بود و در

1. Hall, Edward T. (1968). "Proxemics" (PDF). *Current Anthropology*. 9 (2/3): 83-108. doi:10.1086/200975. JSTOR 2740724. S2CID 147398417. Retrieved 14 October 2014.
2. Campbell, Alastair, "The Team Player: Edi Rama' in Winners: And How They Succeed, Arrow Books, p.143

این راه هیچ‌گاه احساس خستگی نمی‌کرد. به هر شهر یا روستایی که می‌رفت، برای رفع نیازهای فردی و اجتماعی مردم تلاش می‌کرد. مواردی از خدمات ایشان عبارتند از: احداث مهدیه در همدان؛ احداث درمانگاه مهدیه؛ راه‌اندازی قرض‌الحسنه؛ احداث حسینیه در دره‌مرادیبیک همدان؛ احداث حمام در دره‌مرادیبیک؛ احداث مدرسه در همین منطقه؛ راه‌اندازی صندوق قرض‌الحسنه در قصر شیرین؛ احداث ۱۸ دستگاه خانه در یکی از روستاهای بوئین زهرا و... (عباس‌زاده، ۱۹۸۰: ۵۹).

تقریباً در تمام عکس‌هایی که از شهید مدنی با افراد و اطرافیان و جمع رزمندگان و دوستان و مردم و جوانان دیده می‌شود، به‌جرت می‌توان گفت که ایشان کمترین فاصله را با آنها داشته‌اند، یعنی فاصله بین ۱۵ تا ۴۶ سانتی‌متر که نشان از رابطه صمیمی با اطرافیان است. پس از آغاز جنگ، شهید مدنی در تقویت روحیه رزمندگان اسلام تلاش می‌کرد. وی با پوشیدن لباس رزم و شرکت در جبهه‌های نبرد، حضور در کنار نیروهای نظامی و شرکت در مجالس دعا و نیایش آنان، مشوق رزمندگان بود.

در سیره شهید مدنی هست که ایشان به جوانان احترام می‌گذاشتند و به آنها عشق می‌ورزید. در زمانی که تبعید بود به هر شهری که منتقل می‌شد، وقت معینی از روز را به جوانان اختصاص می‌داد و ساعت‌ها به سؤالات گوناگون آنها پاسخ می‌گفت. ایشان در پاسخ به سؤال یکی از نزدیکانشان که از وی پرسیده بود، حاج آقا چرا این قدر وقت خود را به این بچه‌ها اختصاص می‌دهید، در حالی که از وضعیت جسمانی خوبی برخوردار نیستید؟ گفته بودند: اگر من آغوشم را باز نکنم برای بچه‌ها و جوانان، آغوش‌های باز شده نگران‌کننده‌ای هست که این‌ها را در می‌یابد. این توجه نمونه‌ای ارزنده از یک انسان بزرگوار است که به اقتضای زمان (وجود تفکرات التقاطی و مارکسیستی) این حرکت سازنده را انجام می‌داد. همین جوانان بعداً در سال ۵۷ انقلاب آفرین شدند (مروری بر زندگی و مبارزات شهید سیداسدالله مدنی) داود رضایی چراتی) کد مطلب: ۱۵۹۹۲۰ تاریخ مطلب: ۱۷/۰۹/۱۱ - ۱۱/۰۹/۲۰۱۷ - ۱۱/۰۹/۲۰۱۷ (http://www.imam-khomeini.ir/fa/n132006)

عکس‌های زیر نشان از این مدعا و گویای زبان بدن صمیمی ایشان با اطرافیان‌شان بوده است.

جدول ۴: پروگرمیک

عنوان	پروگرمیک	کل
تعداد	۳۸	۶۰
درصد	۶۳,۳۳	۱۰۰

نتیجه گیری

بررسی عکس‌های شهید محراب، آیت‌الله مدنی نشان داد که ایشان آیینه تمام نمای شاگردان مکتب شیعه و از عالمان و وارستگان این رویکرد به‌شمار می‌آیند. تحلیل زبان بدن ایشان نشان می‌دهد که شهید مدنی از آیات و روایات الگو گرفتند و صبغه الهی داشتند. چهره ایشان شاداب و خوش‌رو و خوشحال بودند و نه ترسی در چهره‌شان بود و نه اندوهگین می‌شدند که مصداق بارز آیه نه ترسی بر آنهاست و نه اندوهگین می‌شوند. به تعبیر دیگر از اولیای خداوند به‌شمار می‌آمدند. «أَلَا أَنْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» به بیان دیگر زبان بدن آیت‌الله مدنی مصداق بارز فرمان برداران و مطیعان پروردگار است که به دستور وی عمل کنند. در هنگام نماز و در کنار ولی خویش، زبان بدنی خاشع و تسلیم و خوف از خدا را دارند و در مقابل غیر خدا زبان بدنشان به دور از ترس است و عزتمند و متمرکز هستند. زبان بدن اولیای خدا که خداوند تعالی توصیفشان فرموده، سیمای خیر و خوبی دارند و دوستی‌شان در راه خدا (و برای خدا) است و رابطه صمیمی با مخلوقات خداوند دارند و مصداق تولی و تبرا هستند. درباره پروگزیمیک Proxemics زبان بدن شهید مدنی نیز همان‌طور که در عکس‌ها مشخص و در متن اشاره شد، رابطه صمیمی با اطرافیان داشتند. هر چند می‌توان تفاسیر متفاوتی از عکس‌ها داشت، اما پیشنهاد می‌گردد این مدل از کار پژوهشی، یعنی زبان بدن در عکس‌های شخصیت‌های تأثیرگذار تاریخ معاصر ایران کار شود تا بتوان یک یا چند مدل از زبان بدن در این شخصیت‌ها و حتی عکس‌های مردمی و غیرتأثیرگذار ارائه نمود.

References

- A group of writers, (2003). *Golshan Abrar*, famous publication. (In Persian)
- Abbaszadeh, Saeed (1980). *manifestation of sincerity*; Published by the Islamic Revolution Documentation Center. (In Persian)
- Allameh Tabatabai (1999). *Sunan of the Nabi translation* Mohammad Hadi Fiqhi, 1 volume, Islamic Bookstore - Tehran, 7th edition.(In Persian)
- Atashi, Abdolreza; Amouri, Jafar (2017). “A Study of Conceptual-Rhetorical Implications of the Language of the Eye in Nahj al-Balagheh, Quarterly Journal of Islamic Texts Studies, 2nd year, 2nd consecutive issue 6, Summer, pp145.162.((In Persian)
- Babaei Ahmad Ali (2003). *Selected Sample Interpretation*, Islamic Books House - Tehran, 13th edition. (In Persian)
- Fast, Julius (2014). *Body Language*. Open Road Media. ISBN 978-1497622685.
- Hall, Edward T. (1966). *The Hidden Dimension*. Anchor Books. ISBN 0-385-08476-5.
- <http://shahidmadani.com/>
- <http://www.iichs.ir/Picture-3600> .
- <http://www.iichs.ir/Picture-8164>.
- <http://www.imam-khomeini.ir/en/n132006>
- <http://www.imam-khomeini.ir/en/n31068>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Body_language.
- <https://rasekhoon.net/article/show/117507>
- <https://www.irdc.ir/fa/news/5188>
- <https://www.irna.ir/news/84032569>
- <https://www.mazyarmir.com>.
- Kumar, Vijaya (2007). *Body Language*, translated by Zohreh Zahedi, Tehran, Jeyhun Publications. (In Persian)
- Pease, Allen and Barbara (2017). *Body Language*, translated by Azar Najafi, Tehran, Behzad Publishing. (In Persian)
- Richmond, Virginia (2008). *Nonverbal Behavior Translated*, Fatemeh Mousavi, Tehran Janan Publishing. (In Persian)
- Tabarsi, Fadl Ibn Hassan (1981). *Majma 'al-Bayan fi Tafsir al-Quran*, translated by a group of translators, Farahani Publications, Tehran, first edition. (In Persian)